

'Roer moet om in energiesector'

De huidige versie van de geliberaliseerde energiemarkt voldoet niet aan de publieke belangen voor milieu, economie en voorzieningszekerheid. Energiebedrijven trekken teveel macht naar zich toe, regulering is te ad-hoc, en efficiëntie is ver te zoeken. Het roer moet drastisch om, willen we een duurzame energievoorziening die betaalbaar en zeker is.

Dat is de strekking van het boek "A new balance for the energy sector", van onderzoeker Teus van Eck. Tijdens een bijeenkomst in Wassenaar overhandigde Van Eck het eerste exemplaar van zijn boek aan Peter Vogtlander, voorzitter van de Algemene Energieraad (AER). Ondanks de feestelijke sfeer van de bijeenkomst, kunnen de resultaten van het onderzoek allermist rooskleurig worden genoemd. Volgens de onderzoeker zijn we in Europa op de verkeerde weg met de liberalisering, en zouden we feitelijk opnieuw moeten beginnen vanuit de oorspronkelijke doelstellingen. De harde kritiek die de sector te verwerken krijgt, nuanceert Van Eck in zijn toespraak enigszins. "Het is zeker geen vingertje naar de sector, maar een poging om mensen te laten nadenken. Met de hele dogmatische discussie rondom de splitsing en marktwerking, vergeten we namelijk dat we ook nog inhoud hebben."

Die inhoud betekent volgens Van Eck dat er een energie- en milieubeleid moet worden ontwikkeld dat gebaseerd is op

duidelijke doelstellingen voor milieu, economie en voorzieningszekerheid. Dat is momenteel niet het geval. De sector wordt overheerst door het hokjesdenken van de betrokken organisaties, zegt Van Eck. "Het is wel verklaarbaar hoe mensen zich opstellen; de sector moest ineens van een nutsbedrijf naar een marktsituatie. Elke organisatie is vooral bezig

Het is wel verklaarbaar hoe mensen zich opstellen; de sector moest ineens van een nutsbedrijf naar een marktsituatie.

vanuit zijn eigen belangen, terwijl het één systeem is waarbij mensen elkaar beïnvloeden." In het proces van deregulering is de balans tussen publieke en private belangen doorgeslagen, waardoor het publieke belang niet voldoende is gewaarborgd. De energiesector moet volgens Van Eck daarom terug naar de doelstellingen die dit publieke belang

vertegenwoordigen. "Gezien de impact van de energievoorziening op onze maatschappij mag dit publieke belang niet worden onderschat."

Mankementen

Van Eck neemt in zijn onderzoek de werking van niet minder dan de gehele energiesector onder de loep. Zijn eerste onderzoeksvraag is bijvoorbeeld: Hoe presteert de Nederlandse energievoorziening ten aanzien van de doelstellingen milieu, economie en voorzieningszekerheid? Die enorme reikwijdte resulteert dan ook in een lange opsomming aan mankementen, die de onderzoeker voornamelijk baseert op eigen waarnemingen. Om er een aantal te noemen: de invloed van producenten en verticaal geïntegreerde energiebedrijven wordt overheersend; de positie van de TSO en netbeheerders is te passief; er is geen internationaal level playing field; de markt stimuleert de inzet van goedkope kolencentrales en kerncentrales; regulering heeft een ad-hoc karakter en is te ingewikkeld geworden; en er is geen lange termijnvisie voor de alternatieven voor koeling en verwarming van gebouwen.

Een belangrijk onderwerp waar Van Eck op focust is het internationale 'level playing field'. Nederland is momenteel een netto importeur, terwijl dat gezien onze geografische positie niet zo zou moeten zijn. In een werkelijk gelijk →

Een gaskartel is vooral een gevaar door de relatief gemakkelijke manier om het Westen onder druk te zetten.
- Cyril Widdershoven, pag. 7

kortnieuws

"Stadsverwarming is niet transparant"

Het tarief voor stadsverwarming komt niet transparant en objectief tot stand. Hierdoor valt niet uit te sluiten dat sommige afnemers van stadsverwarming duurder uit zijn dan wanneer zij via een gasaansluiting in hun energievoorziening hadden kunnen voorzien. Dat zegt dat Algemene Rekenkamer in een rapport. De Rekenkamer deed onderzoek naar het tarief dat energieproducenten in rekening brengen bij consumenten van stadsverwarming. Energiebedrijven zelf zeggen het Niet-Meer-Dan-Anders-principe te hanteren. Dat principe is niet voldoende eenduidig om voor alle woningen te worden toegepast, blijkt uit het onderzoek. In de referentieberekening wordt rekening gehouden met conventionele, minder rendabele CV-ketels. Bewoners van nieuwe woningen met stadsverwarming worden daardoor benadeeld. De Rekenkamer vindt dat de afnemers van warmte moeten worden beschermd door wetgeving en onafhankelijke toezicht. Zowel EnergieNed als minister Van der Hoeven hebben al laten weten de aanbevelingen van de Rekenkamer te onderschrijven. Het rapport is op 24 april naar de Kamer gestuurd.

Duitse wetgeving verlaagt prijzen

De Duitse federale overheid heeft een pakket aan maatregelen aangenomen om te zorgen voor verlaging van de energieprijzen. Onderdeel van de maatregelen is een verscherping van de concurrentiewetgeving, en hervorming van toegangsregels voor stroom- en gasnetwerken. Vanaf 2008 wordt het pakket geïmplementeerd, liet het kabinet weten. "De beslissingen van vandaag zijn een belangrijke fundering voor concurrerende prijzen in Duitsland," aldus Michael Glos, minister van Economische Zaken. De belangrijkste verandering in de concurrentiewetgeving is het omkeren van de bewijslast voor energiebedrijven bij verdenking van prijsmanipulatie. Bedrijven moeten in de nieuwe wetgeving de redelijkheid van hun prijzen kunnen toelichten. Daarnaast krijgt de toezichthouder de macht om prijsplafonds op te leggen aan de energiebedrijven. Marktpartijen zijn niet blij met deze ontwikkeling. "Als de nieuwe wetgeving inderdaad leidt tot kunstmatige prijsplafonds kan dat desastreuze effecten hebben op de liquiditeit van de stroomhandel," aldus de EEX.

Fusie Greenchoce en Echte Energie

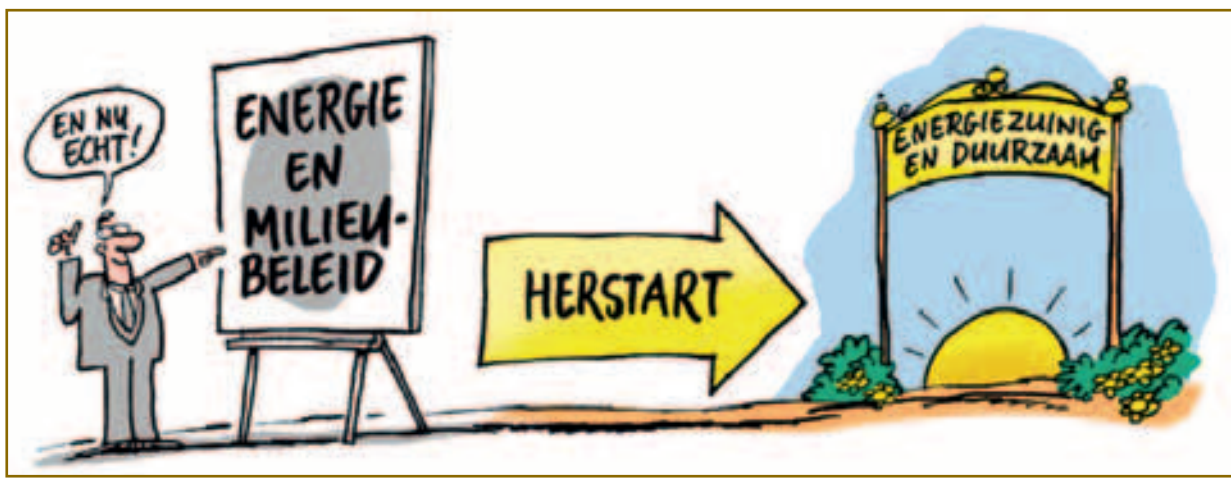
Greenchoice en Echte Energie hebben aangekondigd plannen te hebben voor een fusie. Daarvan bericht nieuwsbureau Energieia. Het doel is om de grootste Nederlandse leverancier van duurzame energie te worden. "De exacte vorm van de fusie wordt nu uitgewerkt. Tegen het einde van deze maand zullen de fusie aan de media toelichten," aldus Richard van Pelt van Greenchoice. Eneco is momenteel voor 30% eigenaar van Greenchoice. Echte Energie is een volle dochter van ONS, dat op haar beurt voor 100% in handen is van Eneco. Van Pelt ontkent echter dat Eneco de fusie heeft opgezet. "We blijven onafhankelijk opereren. Er lopen hier geen Eneco-mensen rond, en er is geen inmenging van het management." (Bron: Energieia)

Enel en Acciona willen 100% Endesa

Enkele weken geleden hebben het Italiaanse energiebedrijf Enel en de Spaanse bouwverzekering Acciona gezamenlijk een bod uitgebracht op Endesa. Het bod bedraagt EUR 41,3 per aandeel. Dit bod volgt de terugtrekking van E.On als bieder op het Spaanse energiebedrijf. De voorwaarden van Enel en Acciona's zijn ongewijzigd ten opzichte van het oorspronkelijk ingediende plan van 26 maart. Op dit moment hebben zij een gezamenlijk aandeel in Endesa van 49%.

Inhoud

Druk om meer transparantie stijgt	3
Kernenergie op lange termijn kosteneffectief	3
Laatste woord over MEP nog niet gezegd	5
CO2-prijs 2008 redelijk stabiel	5
Gaskartel gevaar voor leveringszekerheid	7
Slimme meters en verborgen agenda's	8

Teus van Eck heeft in zijn boek cartoons gebruikt die zijn visie toelichten. (Cartoon: Huib Jans)

→ internationaal speelveld zou Nederland juist een netto-exporteur zijn. De huidige marktstructuur leidt volgens de onderzoeker bovendien tot een internationale nivellering van de elektriciteitsprijs. Deze elektriciteitsprijs wordt gebaseerd op het duurste niet-gesubsidieerde alternatief: aardgas. Dat betekent dat bij een stijgende gasprijs ook de winst stijgt van de goedkopere alternatieven: kolen- en kerncentrales. Nog buiten alle subsidies om, worden deze daardoor gestimuleerd, en de vraag is of dat gewenst is vanuit het publieke belang.

Deze situatie kan worden veranderd als de volledig vrije markt wordt vervangen door alleen een vrije productiemarkt, stelt Van Eck. Consumenten zitten namelijk niet te wachten op een vrije stroommarkt. Elektriciteit is een uniform product, en het enige wat belangrijk is zijn optimale doel-

stellingen voor een schone, betaalbare en zeker energievoorziening. Een volledig vrije markt is niet de oplossing om dat te bereiken. In de situatie met alleen een vrije productiemarkt, schrijft Van Eck, wordt de elektriciteitsproductie gecontracteerd door de TSO, of, in het geval van decentrale productie, door de regionale netbeheerder. De netbeheerder stelt vervolgens een portfolio samen dat het beste overeenkomt met het publieke belang.

CO₂-tax

Ook de CO₂-emissiehandel krijgt er van langs. De intentie is goed, vindt Van Eck, alleen de uitvoering is veel te ingewikkeld voor de doelstelling. Ook hier is er geen sprake van een level playing field, wat de concurrentieverhoudingen in Europa alleen maar verder verstoort. De emissiehandel zou daarom moeten worden vervangen door een eenvoudige CO₂-heffing. "Dit is een methodiek met eenvoudige controlemechanismen, waarbij de brandstofinput bepalend is voor de CO₂-emissie." Het geld dat daarmee gegenereerd wordt kan worden ingezet voor flankerend beleid gericht op het bijsturen van de voorzieningszekerheid, aldus de onderzoeker.

Verder moet er meer aandacht komen voor warmtedistributie, vindt Van Eck. "Het accent voor de energievoorziening ligt veel te sterk op elektriciteit." De beschikbare restwarmte van de industrie en bij elektriciteitsopwekking kan veel beter worden benut. Ook kunnen vraag en aanbod van koude- en warmte binnen de ruimte ordening beter op elkaar worden afgestemd. In die zin worden de mogelijkheden van lokale optimalisaties en besparingen sterk onderschat, schrijft de onderzoeker. Van Eck hamert daarom op innovatie en

creativiteit bij de toepassing van duurzame energietechnieken. Europa en Nederland hebben de plicht om de "innovatieve kracht maximaal te benutten" voor een duurzame maatschappij. "Een dergelijke nieuwe industriële revolutie zal economisch positief uitpakken en een aanzet voor een wereldwijde omslag in denken en handelen geven," aldus Van Eck.

Reacties

Vogtländer, die in Wassenaar het eerste exemplaar in ontvangst nam, toonde zich enthousiast en prees het werk van Van Eck. "Er zijn maar weinig mensen die een totaal overzicht hebben van de energiesector. Met name vanuit de technische invalshoek zijn er maar weinigen die veel kennis hebben van de totale sector." Vogtländer onderstreepte ook enkele conclusies van Van Eck: "De heilzaamheid van marktwerking is inderdaad zwaar overtrokken. De verwachtingen van de vrije markt kunnen en zullen niet worden waargemaakt." Maar de AER-voorzitter vindt niet dat de liberalisering moet worden herroepen. "Het is een pleidooi om de beperkingen van de marktwerking te kennen en daarnaar te handelen. Ik vind niet dat de liberalisering moet worden teruggedraaid." Ook met de ideeën over de CO₂-emissiehandel was Vogtländer het niet eens met Van Eck. "Het systeem vertoont gebreken, dat is waar, maar ik denk dat het mogelijk is om deze te verbeteren." Emissiehandel afschaffen en een CO₂-tax introduceren, zoals Van Eck voorstelt, is volgens de AER-voorzitter niet nodig.

Nuon-directeur Ludo Van Halderen, die via een video-verbinding Van Eck toesprak, prees de onderzoeker eveneens om zijn harde werk. En, net als Vogtländer, voegde hij daar snel aan toe dat hij het niet eens kon zijn met alle conclusies. "Ik denk dat marktwerking en zelfregulering meer tot stand kunnen brengen dan jij denkt. De creativiteit die jij wil, heeft druk nodig. Het is niet nodig om die druk vanuit de overheid op te leggen, dat kunnen we vanuit de bedrijven reguleren." Van Halderen benadrukte toch herhaaldelijk de waarde van het werk van Van Eck. "Het draagt bij aan de opinievorming in de energiesector."

Waar te beginnen?

De kennis die Van Eck in zijn boek tentoonspreidt is ongetwijfeld visionair en zeer vooruitstrevend, maar het lijkt ook op een gevecht tegen de bierkaai. De vraag is dan ook: wat gaan we doen met deze visie? Zoals Vogtländer zei: er zijn maar weinig mensen die een totaal overzicht hebben van de energiesector. Van Eck laat zien dat hij hoort tot dat selecte groepje superspecialisten, maar creëert met dit boek ook zijn eigen hokje van waaruit hij strijdt voor hetgeen hij belangrijk acht. Wat niet wil zeggen dat hij geen gelijk heeft, eerder dat zijn gelijk zo complex is dat het vraagtekens oproept over de uitvoerbaarheid ervan. Wat ontbreekt aan het boek is een antwoord op de vraag: waar te beginnen? Een soort stappenplan op weg naar de ideale energiesector van Van Eck. En daarin schuilt het politieke bewustzijn van Van Eck, want niet voor niets presenteerde hij zijn boek aan Peter Vogtländer. Ondanks dat de AER-voorzitter niet alle conclusies wilde onderschrijven, is de energieraad wel de enige organisatie in Nederland die de handschoen vanaf hier zou kunnen oppakken, en zou moeten beginnen met stap 1. Bijvoorbeeld: het definiëren van het publieke belang en de doelstellingen voor milieu, economie en voorzieningszekerheid. ☺

Van Vuuren

Vanwege de afronding van zijn proefschrift wordt Hamilcar Knops tijdelijk vervangen door Dirk van Vuuren, COO van energiebeurs Endex.

De gasrotonde op een kruispunt

De afgelopen weken heeft de media zich wederom met volle overgave gestort op de voorgenomen fusie tussen Nuon en Essent en het al dan niet verplicht moeten splitsen van energiebedrijven. Mogelijk is dit de reden dat er bedroevend weinig aandacht is geschonken aan de mogelijke aanlanding van een gasleiding uit Noorwegen. Deze geringe aandacht staat in schril contrast tot het brede draagvlak waarop het concept van 'Nederland als gasrotonde' kan rekenen.

Het lijkt er op dat alleen in de kop van Noord Holland een discussie wordt gevoerd over wat het zwaarst moet wegen: het nationale belang bij een sterke positie in de internationale gasstromen versus 'not in my back yard' gevoelens. In politiek Den Haag speelt de Noorse gasleiding slechts een bijrol in de toestemming voor Gasunie om 1,1 of 1,8 miljard EUR te investeren in uitbreiding van de importcapaciteit.

Binnen enkele weken zullen de Noren beslissen in welk land ze de nieuwe gasleiding willen laten aanlanden. Nederland is een kanshebber voor deze investering van in totaal 6 miljard EUR. De aanlanding van Noors gas in Nederland past naadloos in het concept van de gasrotonde. Waar blijven de missies van de overheid en bedrijfsleven om de gasleiding naar Nederland te halen?

Een euvel van het concept gasrotonde is dat het begrip te algemeen is en geen gezicht heeft. Iedereen kan er zijn eigen invulling aan geven terwijl een echte gezamenlijke visie en aanpak ontbreekt. Wordt het een soort Prins Clausplein met super fly-overs om de internationale gasstromen zonder veel belemmeringen zo snel mogelijk weer het land uit te krijgen, of wordt het een druk bezocht plein met bloeiende economische bedrijvigheid waarvan ook in de omliggende straten volop wordt geprofiteerd? Bijna iedereen zegt voorstander te zijn van het 'bedrijvige plein', die de nationale economie en de leveringszekerheid ten goede komt. Toch is deze uitkomst allerminst vanzelfsprekend. De geringe aandacht voor de Noorse leiding, spreekt in dat opzicht boekdelen.

De nieuwe Minister van Economische Zaken, mevrouw Van der Hoeven, heeft direct na de kabinetsformatie van haar voorganger een introductiedossier ontvangen. Hierin worden diverse pagina's gewijd aan de gasrotonde. Om deze rotonde mogelijk te maken moeten, aldus het document, de regels voor het landelijk gastransport beter geschikt worden gemaakt voor extra internationale gasstromen. Verder moet de mijnbouwwet worden veranderd om gasopslag te stimuleren en is regelgeving nodig om gashandel, met name op beurzen, te bevorderen. Men is hierbij helaas niet zo ver gegaan om ook prioriteiten voor te stellen. Daardoor bestaat het gevaar dat eerst beslissingen worden genomen om de internationale gasstromen te bevorderen. Dat kan het beste met fly-overs a la Prins Clausplein. Als die structuur eenmaal in de steigers staat, is het bijzonder lastig om er ooit nog een gezellig stadsplein van te maken. Helaas is dat wel wat er nu dreigt te gebeuren. In het kader van de uitbreiding van de importcapaciteit, zal de minister binnenkort met een voorstel komen dat Gasunie toestaat importcapaciteit langjarig te verkopen. Het gevaar is groot dat die regelgeving geen rekening houdt met wat nodig is om handel in gas te bevorderen: meerdere spelers, eenvoudige verhandelbaarheid van rechten, use it or lose it, etc. Waaronch toch niet meer aangesloten bij de regels zoals die gelden voor de elektriciteitsmarkt?

Vanuit ENDEX heb ik er natuurlijk alle belang bij dat handel in gas in Nederland plaatsvindt en bijvoorkeur bij ENDEX op de beurs. Mede door de inspanningen van ENDEX en haar participanten heeft de handelsplaats 'title transfer facility' (TTF) de potentie om toonaangevend te worden in continentaal Europa. Dit is echter allerminst een reden om op onze lauweren te rusten, integendeel. Het ligt in de aard van handel, dat deze vooral plaatsvindt op plekken waar de beste voorzieningen worden geboden: regelgeving, toezicht, maar vooral ook toegang tot essentiële faciliteiten als vraag, aanbod, opslag en transportcapaciteit. Net als op een bedrijvig stadsplein: er moet wel wat te zien en te vergelijken zijn. In dat opzicht is het initiële succes van TTF vrij wankel, het aantal producten dat wordt geboden is beperkt en de handel is soms 'dun'.

Handel is een belangrijke pijler van de Nederlandse welvaart. Met handel is namelijk een hele cluster van activiteiten gemeoid, van juristen tot boekhouders, van technici tot wetenschappers. Historisch en geografisch gezien past handel ook bij Nederland. Het is dan ook zaak om deze pijler in ere te houden en waar mogelijk te versterken. Op de 4000 kilometer van Siberië naar Engeland, of de 2500 kilometer van Noorwegen naar Italië, zet 250 kilometer transport over Nederlands grondgebied weinig zoden aan de dijk. Totaal anders komt dit te liggen als de 250 kilometer pijpleiding wordt gebruikt om opslag- en handelsdiensten te verkopen. De gasrotonde moet dan ook vooral dienen om de rol van Nederland als handelsnatie te versterken. Kijkend naar bijvoorbeeld een beurzenstad als Chicago kan de spin-off geweldig zijn: 180.000 arbeidsplaatsen en een geldstroom van vele tientallen miljarden die naast de handel, tevens innovatie en economische groei faciliteert.

Dirk van Vuuren

A NEW BALANCE FOR THE ENERGY SECTOR

De techniek van energieopslag in de bodem is nog onvoldoende bekend, vooral bij managers die beslissingen maken in de voorfase van bouwprojecten. Daardoor worden onnodig kansen gemist om op een kosteneffectieve manier aan EPC-eisen te voldoen.

F&B en IF Technology organiseren daarom opnieuw de ééndaagse cursus

Energieopslag voor managers

Datum: 12 juni 2007
Locatie: Hilversum

Meer weten? Neem contact op met H.E. (Henriëtte) Elfrink, telefoon: 035 - 683 88 33, of e-mail: helfrink@FBBv.nl